

**16. Yüzyılda Veba Üzerine Yazılmış
Bir Tıp Eseri**
Nidâi'nin Rebî'u's-Selâme'si

Yazar
Nuray Demir Öztürk

ISBN: 978-625-7305-08-2

1. Baskı
Mart, 2021 / Ankara

 Grafiker®
Yayınları
Yayın No: 374
Web: grafikeryayin.com

**Kapak, Sayfa Tasarımı,
Baskı ve Cilt**

 Grafiker®
Grafik-Ofset Matbaacılık Reklamcılık
Sanayi ve Ticaret Ltd. řti.

Oğuzlar Mahallesi
1396. Cadde No: 6/A
06520 Balgat-ANKARA
Tel : 0 312. 284 16 39 Pbx
Faks : 0 312. 284 37 27
E-mail : grafik@grafiker.com.tr
Web : grafik.com.tr

Kitabın hukuksal ve bilimsel sorumluluğu yazarına aittir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7
KISALTMALAR	9
ÇEVİRİYAZI ALFABESİ	11
GİRİŞ	13
REBİ'U'S-SELÂME	13
1. Adı.....	13
2. Yazılış Tarihi.....	13
3. Dili.....	14
4. Nüshaları.....	14
5. İçeriği.....	15
6. Özeti.....	15
7. Müellifin Hayatı.....	18
8. Müellifin Eserleri.....	19
İNCELEME	21
A. İMLA ÖZELLİKLERİ	21
1. Ünlülerin Yazımı.....	21
2. Ünsüzlerin Yazımı.....	22
3. Yanlış Yazılmış Kelimeler.....	24
4. Bitişik Yazılmış Kelimeler.....	24
5. Hemzenin Yazılışı.....	24
6. Hemzenin Ye'ye Dönüştüğü Örnekler.....	24
7. Akkuzatif Ekinin Yazılışı.....	25

B. SES ÖZELLİKLERİ	25
1. Ünlü Değişmeleri	25
2. Ünlü Uyumu	25
3. Ünlü Türemesi	28
4. Ünlü Düşmesi	28
5. Ünsüz Değişmesi	28
6. Ünsüz Türemesi	29
1. İSİM	29
A. İsim Çekim Ekleri	29
1. İyelik Ekleri:	29
2. Çokluk Eki: +lar, +ler	30
3. Aitlik Eki: +ki	30
4. Yönelme (Datif) Hali: +a, +e	30
5. Yükleme (Akuzatif) Hali: +ı, +i, +nı, +nı, +n, + (ı)n, + (i)n	30
6. Bulunma (Lokatif) Hali: +de, +da	30
7. Uzaklaşma (Ablatif) Hali: +den, +dan	31
8. İlgi (Genitif) Hali: +uñ, +üñ, +nuñ, +nüñ	31
9. Vasıta (İnstrumental) Hali: +la, +le, +ıla	31
10. Eşitlik (Ekvatif) Hali: +ca, +ce, +çe	31
11. Yön (Direktif) Hali: +ra, +re	31
2. FİİL	32
A. Fiilimsiler	32
B. Fiil Çekim Ekleri	33
C. Birleşik Fiiller	38
3. ZAMİR	39
a. Şahıs Zamirleri	39
b. İşaret Zamirleri	39
c. Dönüşlülük Zamirleri	40
d. Belirsizlik Zamirler	40

4. SIFAT	40
a. Niteleme Sıfatları	40
b. Belirtme Sıfatları	40
c. İşaret Sıfatları	40
d. Belirsizlik Sıfatları	41
e. Soru Sıfatı	41
5. ZARF	41
a. Zaman Zarfları	41
b. Miktar Zarfları	41
c. Tarz Zarfları	41
6. EDAT	41
a. Çekim Edatları	41
b. Bağlama Edatları	42
c. Ünlem Edatları	43
METİN	45
METNİN GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNE AKTARIMI	81
SONUÇ	103
KAYNAKÇA	105
SÖZLÜK	113

ÖNSÖZ

Çeşitli coğrafyalarda ve zamanlarda binlerce yıl önce gelişip, günümüze kadar gelmiş olan tıp ilmi, insanların bozulan sağlıklarını tedavi etmek ya da insan sağlığını koruma amacına hizmet etmiştir. Bu hizmetlerin insanlara ulaşmasını sağlayan ve yeryüzünün en eski mesleklerinden birini yapan hekimlerse, hastalıklar, bunların tedavi yöntemleri ve hastalıklara iyi gelen ilaçlar hakkında kitaplar kaleme almıştır.

Bütün toplumlarda olduğu gibi tıp ilmi Türkler için de önemlidir; gelişimi incelendiğinde Anadolu Selçuklu devletine kadar olan safhanın İslam tıbbına dayandığı görülür; Anadolu Selçuklularıyla birlikte ise telif ve tercüme pek çok eser vermeye başlanmıştır. Osmanlı döneminde, teorik ve pratik eğitimlerini tamamlayan ayrıca Arapça ve Farsça da bilen meraklı hekimlerin kaleme aldığı ve dönemin padişahlarına sunulan tıp kitapları, Türk dilini zenginleştiren önemli kültür hazineleridir.

Çalışmamıza konu olan eser 16. yüzyılın hekimlerinden Kaysûnîzâde Nidâî'ye ait olan *Rebî'ü's-Selâme*'dir.

Klasik Osmanlı Türkçesi dönemi ürünü olan risale, veba hakkında yazılmış olup kısa fakat ayrıntılı bilgiler içerir. Yaptığımız araştırmalar sonucunda iki nüshasına rastladığımız eserin incelememize konu olan nüshası Süleymaniye Yazma Eser Ktp. Hacı Selim numara 882/3'te bulunur. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Yeniler numara 265'te bulunan nüsha eksik olduğundan, ona sadece okunamayan kelimeler için başvurulmuştur. Çalışmamıza konu olan nüsha harekesiz ve

nesih bir hatla yazılmış olup müstensihî belli değildir ve 30 varaktan oluşur.

Eser, manzum ve mensur karışık olarak yazılmıştır. Eserin konusu, veba ve veba salgını ile tıbbî, şer‘î ve hikemî olarak tecrübe edilmiş olan ilaç terkiplerinden oluşmaktadır.

Çalışmamız dört bölümden oluşmuştur. İlk bölümde eserin müellifi ve eser hakkında bilgi verilip; tıp tarihi üzerinde yapılan çalışmalara değinilmiş ve metnin dil özellikleri incelenmiştir. İkinci bölümde metnin çeviriyazıya aktarımı yapılmıştır. Üçüncü bölümde metnin günümüz Türkçesine çevirisi yapılmıştır. Son bölümde metinde geçen sözcüklerin anlamlarına ve metnin dizinine yer verilmiştir.

Çalışmamızın hem Türk diline hem de tıp araştırmalarına kaynak sağlaması, dileğimizeyizdir.

8 Bu çalışmanın hazırlanması esnasında, derin hoşgörüsü ve sabırla bana yol gösteren engin bilgi ve tecrübesiyle çalışmamdaki güçlüklerin aşılmasına yardımcı olan saygıdeğer hocam Prof. Dr. Gülden SAĞOL YÜKSEKKAYA’ya en içten şükranlarımı sunarım. Ayrıca metinde geçen Arapça ayet, hadis ve ibarelerin Türkçe’ye çevrilmesine yardımcı olan Çıldır İlçesi vaizi İsmail GEREN’e, eseri bulmama yardımcı olan ve çalışmam esnasında hem sabrını hem de çok büyük desteğini gördüğüm eşim Uğur ÖZTÜRK’e, beni bugünlere getiren ve rahat bir çalışma ortamı sağlayan annem Ayşe DEMİR ve babam Nurettin DEMİR’e teşekkürü bir borç olarak bilirim.